suplimentul *Oberliht*
http://www.oberliht.com
mai 2010

proiectul
CHIOŞC

OBȚINEREA AUTONOMIEI ARTISTICE și POLITICE prin ASIGURAREA unui SPAȚIU

Într-un sistem social în care proprietatea privată prevalează asupra interesului public, asigurarea unui spațiu pentru activități artistice devine o problemă majoră pentru colectivele și grupurile ce operează cu alți termeni decît cei neo-liberali.

Acestă ediție a suplimentului este dedicată cîtorva inițiative ce s-au soldat cu înființarea unor centre de artă și cultură autonome, fapt care pune în evidență un anumit mod de a acționa – printre care și *squat*-area – întreprins în majoritatea țărilor Europene drept reacție la lipsa de spații pentru foarte multe colective nonprofit de creație și de tineret.
Tot aici sînt prezentate și alte practici, precum discuții purtate între grupuri ce sînt în căutarea spațiului și campanii de lobby pe lîngă autoritățile publice locale. Formarea rețelelor locale și internaționale ce urmăresc preluarea unor spații industriale sau delăsate, cu scopul transformării acestora în spații autonome de creație și activism civic, deseori servește drept o precondiție pentru atingerea scopurilor propuse.
Cu toate că în diferite contexte se acționează într-un mod similar, motivul stabilirii unor centre autonome diferă de la Chicago la Harkov, în dependență de gradul de înțelegere a rolului (în termeni politici) pe care acestea îl vor juca la nivel local sau național, precum și în dependență de necesitățile scenei de artă și cultură independente, ca și în funcție de gradul lor de satisfacere, ce urmează a fi asigurat de către noul spațiu. În Moldova, scena de cultură și artă independentă se află abia în etapa auto-organizării, însă avem speranța că propuneri similare cu cele ilustrate în supliment nu vor întîrzia să fie lansate.

Vladimir US

ACQUIRING ARTISTIC and POLITICAL AUTONOMY by PROVIDING a SPACE to it

In a social system where private property takes precedence over public interest, the need to provide a space for artistic activities becomes a major problem for collectives and groups operating outside the frame provided by the neo-liberal politics.

This edition of the supplement is dedicated to several initiatives that resulted in the creation of autonomous centers for arts and culture, which highlights a particular way of acting, including squatting, present in most European countries in response to the lack of space for many creative and youth non-profit associations.
Other practices are also presented here in discussions between groups in search of a space, and in lobbying campaigns initiated against local authorities. The formation of local and international networks aimed at overtaking industrial and left over facilities in order to turn them into autonomous spaces for creativity and civic activism often serves as a prerequisite for achieving the goals.
Although we act similarly in different contexts, the reason of establishing autonomous centers is different from Chicago to Kharkov, depending on the degree of understanding of the role (in political terms) that this will play locally or nationally, as well as depending on the needs of independent art and culture scene and the degree of satisfaction to that the new space will provide. In Moldova, an independent art and cultural scene is only in a stage of self-organization, but we hold hopes that similar proposals will soon be launched.

Vladimir US

Fabrica *Jedinstvo*, Zagreb, Croația, 2010, foto: http://www.upogoni.org

OAMENII ACȚIONEAZĂ PENTRU TRANSFORMAREA SPAȚIULUI

Cum au *preluat* cetățenii organizați spațiile în tranziție (Croația)

Urma capitalului în spațiu

Dinamica vieții, urmată, la un interval mic, de dinamica construcțiilor, s-au dovedit a fi mult mai rapide decât dinamica planificării (urbane), cea care ar fi trebuit să conștientizeze și să includă o întreagă gamă de strategii de dezvoltare, printre care planificarea pentru dezvoltarea sectorului public și a activităților sociale, alături de cea a sectorului cultural, care nu a fost suficient recunoscut de societate și a fost ignorat atunci când a avut loc repartizarea spațiului. În timp ce dezvoltarea spațială a altor sectoare a crescut (prin investiții directe), cultura a rămas în urmă, ignorată de factorii decizionali cu autoritate asupra spațiului urban.

Se știe că politica actuală preia forme conceptuale și funcționale din marketing, afirmă arhitectul și teoreticianul din Zagreb, Maroje Mrduljaš. „Programele politice sunt definite în baza sondajelor de opinie, iar republica socială și idealurile de stânga, care ar fi trebuit să reprezinte interesele publice, au luat sfârșit anume din cauza activității partidelor progresiste prin tradiție"[1]. În aceste condiții, sfera publicului în politic, în sensul ei cel mai larg, se restrânge din ce în ce mai mult sau își modifică forma. Consecințele acestor procese pot fi observate clar în transformările și construcțiile urbane pe care Saskia Sassen le descrie ca „urma capitalului în spațiu"[2]. Nu cu mult timp în urmă, istoria Croației aproape că nu cunoștea cazuri în care orașul să fi fost câmpul unui mesaj direct (politic), dar evenimentele recente, precum cel de la Cvietni trg (Piața de flori) au demonstrat interesul tot mai mare față de politica spațiului în Croația. Intervențiile urbane devin unul dintre punctele nevralgice, ce reflectă brutalitatea ordinii politice și economice în contextul tranziției.

Scena culturală non-instituționalizată (independentă)

Pentru Croația, în special pentru Zagrebul din ultimul timp, e caracteristică o foarte bună dezvoltare a sectorului civil. „Scena ONG" și-a făcut o apariție mai intensă în spațiul postiugoslav în timpul anilor '90 și a format o mișcare de opoziție față de conducerea predominant naționalistă din republicile ex-iugoslave. Totuși, inițiativele civice din țările de pe teritoriul fostei Iugoslavii nu sunt importate sau impuse de organizațiile internaționale care le-au susținut în anii '90. Unii autori evidențiază o serie de inițiative civice active în Croația în anii '80, care atrăgeau atenția asupra unor probleme ecologice, feministe sau care țineau de drepturile omului.

Scena culturală independentă[3] a început să apară la începutul anilor '90, devenind tot mai relevantă odată cu trecerea timpului. *Cultura independentă* există în paralel cu cultura publică, *oficială*, susținută de stat, reprezentată de instituțiile statului, o structură moștenită din perioada socialistă, care nu a trecut prin vreo transformare semnificativă pentru a ajunge să satisfacă cerințele unui mediu politic, social, economic și tehnologic nou, schimbat.

Conștienți de insuficienta recunoaștere de către *establishment* a scenei independente și, în situația în care fundațiile internaționale au început să se retragă (în jurul anului 2000), protagoniștii ei au inițiat **practici colaborative și proiecte de constituire a unor rețele (networking)**. Odată cu formarea **rețelei Clubture**, scena culturală independentă și-a creat propriul cadru pentru colaborare și luptă pentru corectarea sistemului, care i-ar favoriza dezvoltarea stabilă și de durată.

Crearea unor rețele de ONG-uri în Croația a început la finele anilor '90, când primele proiecte de acest tip (precum proiectul Clubture) au primit susținerea Institutului pentru o Societate Deschisă din Croația. **Cultura ca proces de schimb** e o idee fundamentală în jurul căreia s-a creat rețeaua. La baza ei stă un model de cooperare, definit exact și schimbul de programe, fapt care o face în primul rând o platformă pentru programe, singurul criteriu pentru acceptarea unei organizații în rețea fiind activitatea ei în cadrul programelor pe care le propune.

Înspre anul 2003, rețeaua a obținut vizibilitate și activitățile ei au ajuns prezente în sfera publică. În același an, ea s-a implicat direct în activitatea platformei **POLICY_FORUM**, un grup non-formal de ONG-uri și indivizi care s-au adunat pentru a urmări, examina și monitoriza politicile publice care afectau dezvoltarea culturii independente la toate nivelurile, promovând schimbarea în cadrul instituțional din domeniu. În paralel cu dezvoltarea și consolidarea scenei, a apărut **nevoia de spații** care să găzduiască *un nou tip de cultură*, deoarece instituțiile existente nu-și dădeau seama de necesitatea deschiderii suficiente pentru noile cerințe.

Zagrebul invizibil

Cei din *Platform 9,81*, un ONG fondat în jurul anului 2003 de un grup de studenți la arhitectură care nu erau satisfăcuți de viziunile statice asupra arhitecturii și urbanismului oferite de Școala de Arhitectură din Zagreb, au început să creeze hărți ale unor situri industriale abandonate, neglijate (fabrici, cămine) din orașul Zagreb. Ei au numit acest proiect ***Zagrebul invizibil – ghid pentru hoinari***. A fost conceput ca proiect cu durata de trei ani care să exploreze potențialul spațiilor urbane goale pentru un nou public și pentru forme inovatoare de cultură, asigurând susținere organizațională inițiativelor non-instituționalizate care doreau să ample temporar acele spații. „Întâi de toate, era nevoie să marcăm spațiile goale și programatic nedefinite ale orașului. Era interesant și să observăm noi fenomene spațiale care au scăpat definirii de către arhitecții profesioniști. Într-un sens, acestea sunt spațiile invizibile ale Zagrebului, care au apărut în fostele zone industriale, între structurile cu un volum mare de trafic sau cele care au trecut printr-o schimbare semnificativă din cauza proceselor de tranziție (...). Aici vorbim despre spațiile care trec repede din mână în mână și care vor fi, în cele din urmă, lăsate intereselor private, iar potențialul lor va fi pierdut. Suntem interesați să cercetăm potențialul utilizării lor publice într-un mod viabil din punct de vedere economic"[4]. Toate spațiile marcate au fost incluse în Ghid, un fel de hartă interactivă a orașului, cu informații despre cum se ajunge la ele și cum pot fi ele utilizate temporar.

Operațiunea: Orașul (2005)

În primăvara lui 2005, organizațiile din domeniul culturii independente și organizațiile de tineret au propus o serie de discuții publice referitor la statutul și problemele acestor două sectoare semnificative. Dezbaterile au fost organizate într-o perioadă **preelectorală**, pentru a obține atenția meritată. Temele care țineau de spațiu au fost în centrul discuțiilor, acesta fiind identificat ca o premisă de bază pentru dezvoltarea producției culturale. Discuțiile extinse urmăreau ajungerea la un acord și **toate marile partide politice, inclusiv actualul primar al orașului Zagreb, au semnat o declarație oficială**. În cadrul declarației, activiștii scenei independente și-au exprimat necesitățile și solicitările, dar au propus și o serie întreagă de măsuri de implementare.
Pe măsură ce trecea timpul și nu se făcea nimic din lucrurile promise, protagoniștii scenei culturale independente au continuat în aceeași linie, utilizând abordări diferite, orientate spre ridicarea gradului de conștiință publică în raport cu problema respectivă, începând un fel de „**campanie de vizibilitate**". În septembrie 2005, ei au organizat o manifestare culturală de 10 zile în incinta fostei clădiri a fabricii Badel, din centrul orașului. Proiectul a fost numit „**Operațiunea Orașul**". „Scopul proiectului nostru este de a arăta publicului că e corect să-și ceară înapoi orașul, că cetățenii sunt utilizatorii finali ai orașului și că au dreptul să-l utilizeze în mod creativ". După organizatori, fabrica părăsită Badel era un loc ideal pentru un centru cultural polivalent care să găzduiască un număr mare de organizații culturale și de tineret. Deși oficialii orașului au apărut la manifestare și au promis încă o dată să soluționeze problema spațiilor pentru cultura independentă, nu s-a întâmplat nimic nici de această dată. Fabrica Badel a fost în curând închiriată utilizatorilor comerciali. Totuși, lupta pentru spații, provocată de alte evenimente, a luat un curs diferit.

Dreptul la oraș (2006-2008)

Dezvoltarea și consecințele proiectului *Operațiunea Orașul* au adus în cadrul scenei o nouă dinamică, conducând la extinderea câmpului de luptă. În 2006, a fost lansată inițiativa *Pravo na grad* (Dreptul la oraș). Pe lângă organizațiile culturale deja active, inițiativa a adus împreună și mulți locuitori ai orașului, nesatisfăcuți de activitatea autorităților locale și de programele politice predominante. *Dreptul la oraș* a stimulat și crearea de noi rețele, intrând în parteneriat cu cea mai mare organizație de protecție a mediului – *Zelena akcjia* (Acțiunea verde) – și cu importanta organizație GONG, care a încurajat cetățenii să ia parte activ la procesul politic. În cadrul inițiativei au fost întreprinse câteva acțiuni, cu o acoperire mediatică puternică și cu un ecou public important. Cea mai mare și mai de durată acțiune a fost protestul continuu împotriva construirii de apartamente și centre de afaceri de elită în centrul protejat al orașului; s-au strâns peste 50.000 de semnături pentru petiția „Opriți distrugerea *Cvietni trg* (Pieței de flori) și a Orașului de jos".
Inițiativa *Pravo na grad* (Dreptul la oraș) a marcat puternic scena culturală și cea a societății civile din Zagreb-ul ultimilor ani și a devenit un fel de campanie iconică, întrunind proteste publice performative, aproape estetice (orchestrate de managerii culturali), nesupunere civilă și utilizarea așa-zisului „marketing social"[5] pentru producerea de evenimente și cucerirea spațiului mediatic.

1 Maroje Mrduljaš, în eseul Politics of space (Politica spațiului), „Život umjetnosti", revistă de arte vizuale contemporane, nr.83, an XLII, 2008, p.45.
2 *Ibid*.
3 Utilizez aici termenul scenă culturală independentă așa cum e utilizat el în mod obișnuit, deși nu e pe deplin adecvat. Sector cultural *non-instituționalizat* e un alt termen utilizat pentru a descrie acest fenomen.
4 Marko Sančanin într-un interviu publicat pe http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac253.nsf/AllWebDocs/Osoba.
5 Termen utilizat de Teodor Celakoski, unul dintre liderii inițiativei *Pravo na grad*, într-un interviu publicat în „Nevidljivi Zagreb", fanzin za arhitekturu, decembrie 2007.

Fabrica *Jedinstvo*, Zagreb, Croația, 2010, foto: http://www.upogoni.org

PEOPLES ACTIONS IN TRANSFORMATION OF SPACE

How the organized citizens *took* over the spaces in transition (Croatia)

The Mark of the Capital in Space

The dynamics of living, closely followed by construction dynamics, has shown to be much faster than the (urban) planning dynamics – the one that should be aware and that should contain a whole range of development strategies, among which is the plan for the development of public and social activities sector along with culture sector that has not been recognized enough by the society and that was ignored when the repartition of space took place. While spatial development of the other sectors has been growing (by direct investments), culture stayed behind them, being ignored by those who have power to decide about the city space.

It is generally known that the contemporary politics takes over conceptual and functional forms from marketing, claims Zagreb based architect and theorist Maroje Mrduljaš. "Political programs are defined according to public opinion research, while the social republic and left winged idea that are supposed to present the public interests have been finished off precisely through the activity of parties that were progressive by their tradition."[1] In these conditions the sphere of the public in political, as well as in its widest sense, is more and more shrinking or reshaping. The consequences of those processes can be seen clearly in urban transformations and construction that Saskia Sassen describes as "the mark of the capital in space".[2]

Not so long ago, the newer Croatian history almost did not know about the city as a field of direct (political) statement, but recent events like the one with Cvjetni trg (Flower Square) have testified the increasing interest for spatial politics in Croatia. Urban interventions are becoming one of the important neuralgic points reflecting the brutality of political and economic order in transitional context.

The non-institutionalized (independent) cultural scene

What characterizes Croatia, especially Zagreb in the recent period, is significantly developed civil sector. The "NGO scene" made its stronger appearance in the post-Yugoslavian space during the 1990s and formed an oppositional movement to the prevailing nationalist leaderships of the ex-Yugoslavian republics. However, civic initiatives in the countries of ex Yugoslavia are not imported or imposed by international organizations, which supported them in the 1990s. Some authors point out towards the civic initiatives active in Croatia in the 1980s, promoting ecological, feminist and human rights issues.
Since beginning of the 1990s[3] the independent cultural scene started to emerge becoming more and more relevant through time. The *independent culture* exists in parallel with public, state supported-*official* culture, represented by the state institutions, a structure inherited from the Socialist period that did not go through any significant transformation to meet the demands of a new, changed political, social, economical and technological environment.

Being conscious of insufficient recognition of the independent scene by the establishment, and in situation when international funds started to withdraw (around the year 2000), its protagonists initiated **collaborative practices and networking projects**. With the formation of the **Clubture network**, the independent cultural scene created its own framework for collaboration and fight for the correction of the system that would favor its stable and sustainable development.

Networking of the NGO's in Croatia started at the end of the 1990s, when the first projects of that type (such is Clubture project) received support from the Open Society Institute-Croatia. **Culture as the process of exchange** is a fundamental idea around which the network is formed. In its base one finds precisely defined model of cooperation and program exchange, which makes it primarily a program platform, where the only criteria for accepting some organization into the network is its program activity.

By the year 2003 the Network gained visibility and presence of its activities in public sphere. The same year they got directly involved in the work of the platform **POLICY_FORUM**, a non-formal group made of NGOs and individuals who gathered in order to follow, examine, monitor public policies affecting development of the independent culture on all levels, advocating changes in relevant institutional framework. In parallel with the development and strengthening of the scene, the **need for spaces** that would host *new type* of culture emerged, since the existing institutions did not recognize the need to open enough to the new demands.

The Invisible Zagreb

Platform 9,81 – an NGO founded around the year 2003 by a group of students of architecture, that were not satisfied with static visions of architecture and urbanism offered by the School of Architecture in Zagreb, started to map abandoned, neglected industrial or other sites (factories, shelters) in the city of Zagreb. They named this project ***The Invisible Zagreb - The Squatters Guide***. It was conceived as a three year long project that explored the potentials of deserted city spaces for new publics and innovative forms of cultures, providing organizational support to non-institutionalized initiatives willing to inhabit temporarily those spaces. "Before all, we had a need to mark empty and programmatically undefined spaces of the city. It was also interesting to observe new spatial phenomenon that are left out of the architectural profession's definition. In a way, those are the invisible spaces of Zagreb, which appeared in the former industrial zones, between the big traffic infrastructures, or those that went through significant change due to the transition processes (…) Here we talk about the spaces that go from hand to hand quickly and will be left to the private interests in the end, and then their potential will be lost. We are interested in researching the potential of their public use that could be economically sustainable."[4] All the marked spaces were put into the Guide, a sort of interactive city map, with information how to reach them and how to use them temporarily.

Operation: The City (2005)

Throughout the spring of 2005, organizations of independent culture along with youth organizations organized a series of public discussions that were dealing with the status and problems of these two significant sectors. The debates were organized in the **pre-elections time**, to get the appropriate attention. The topics related to the space were at the core of the discussions, as they were identified as a basic precondition for development of cultural production. These extensive discussions were aimed at a common agreement and **all leading political parties, including the current major of the city of Zagreb, signed a formal declaration**. Through this Declaration the independent scene activists expressed their needs and demands, but also proposed a whole range of measures for their implementation.
As the time was passing and none of what had been promised was actually done, the independent cultural scene protagonists continued along the line, using different approaches pointed at raising awareness of the public towards the existing problem, starting a sort of "**visibility campaign**". In September 2005, they organized a 10-day cultural manifestation, in the premises of the old factory "Badel", in the city centre. The project was named "**Operation: City**". "The aim of our project is to show to the public that it has the right to reclaim the city, that the citizens are the final users of the city, and that they have the right to use it creatively". According to the organizers, the abandoned factory "Badel" was an ideal location for a polyvalent cultural centre that would host a large number of cultural and youth organizations. Although the City officials appeared at the manifestation and once again promised the solution to problem of spaces for the independent culture, nothing happened again. Badel factory was soon after rented to the commercial users. However, the fight for the spaces, due to some other events, took different course.

Right to the city (2006-2008)

The development and the consequences of the *Operation: City* brought new dynamics into the scene, leading to an expansion of the battlefield. In 2006 the initiative *Pravo na grad* (The Right to the City) was launched. In addition to the organizations in the cultural field that were already active, this initiative also brought together many inhabitants of the city, who were not satisfied with the work of the city authorities and the predominant political programs. *Right to the City* also stimulated new networks, since the initiative entered into a partnership with the largest environmental protection organization – *Zelena akcija* (Green Action) – and with the prominent organization GONG, which encouraged citizens to actively take part in political processes. Several actions were carried out within the framework of this initiative, which had a strong presence in the media and resulted in a strong public echo. The largest and longest lasting action has been the ongoing protest against the building of exclusive flats and businesses in the protected city center; over 50,000 signatures were collected for the petition "End the Destruction of Cvjetni trg (Flower Square) and the Lower City".

Pravo na grad / The Right to the city initiative strongly marked the cultural and civil society scene, within the last few years in Zagreb and became a sort of iconic campaign, connecting almost aesthetic, performative public protests (orchestrated by cultural managers), civil disobedience, and the use of so called "social

1 Maroje Mrduljaš in the essay „Politics of space", Život umjetnosti, magazine for contemporary visual arts, p.45, no.83, year XLII, 2008.
2 *Ibid*.
3 Here I use the term independent cultural scene, as it is used coloquially, although it is not fully adequate. *Non-institutionalized* cultural sector is the other term used to describe the phenomenon.
4 Marko Sančanin in an interview published at http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac253.nsf/AllWebDocs/Osoba

Fabrica *Jedinstvo*, Zagreb, Croația, 2010, foto: http://www.upogoni.org

În consecință, a apărut un mare interes public față de inițiativă, care a condus la un mare număr de inițiative în cartierele orașului și la consolidarea unui front de locuitori nemulțumiți, care să lupte împotriva politicii orașului.

Centrul pentru cultură independentă și tineret (2008)
Comitetul de inițiativă pentru crearea Centrului de cultură independentă a fost inițiat în timpul evenimentului de la fabrica Badel, din septembrie 2005, și era format din 13 membri, reprezentanți ai organizațiilor ce activau în cele trei secțiuni implicate: cultură independentă, cluburi non-profit și sectorul tineret. Campania a continuat în noiembrie 2005 – cu un program intitulat „**De ce fel de instituții culturale avem nevoie?**" – când a fost prezentat modelul noului Centru. Ideea era ca acest model să fie supus inițial discuției publice, înainte de elaborarea variantei finale, ce urma să fie prezentată, ca propunere oficială, administrației orașului. Conform modelului prezentat, Centrul urma să se bazeze pe patru principii:

1. Parteneriatul public-civil-social.
2. Parteneriatul sectoarelor culturii independente și tineretului.
3. Centrul ca sistem de spații plurale.
4. Centrul ca sistem viabil, o bază pentru dezvoltarea socială și economică a orașului.

După trei ani de acțiuni publice și negocieri între municipalitate și reprezentanți scenei culturale independente din Zagreb, în noiembrie 2008, Consiliul municipal Zagreb a adoptat Acordul privind fondarea Centrului pentru cultură independentă și tineret. În curând, a fost semnat un contract care a condus la instituirea oficială a Centrului, ca model de parteneriat public-civil.
Prin această decizie, a fost stabilit un nou tip de instituție, cu o conducere participativă, administrată de numeroasele organizații implicate. Va fi creat un colectiv care să administreze spațiile din cadrul Centrului, dar puterea de decizie le va reveni utilizatorilor. Utilizatorii sunt, în principiu, organizațiile unite în *Alianța pentru Centru* și vor fi capabili să utilizeze locațiile ca poligon pentru programele lor. Cu alte cuvinte, luarea deciziilor nu va fi în mâinile unei singure persoane – directorul centrului, cum se întâmplă de obicei în instituțiile publice. În cazul Centrului pentru cultură independentă a fost înființat un Consiliu de programe. Toate organizațiile care vor utiliza spațiile Centrului vor putea intra în Alianța pentru Centru și vor putea participa la luarea deciziilor.

Astăzi, Centrul utilizează doar două spații, cel de-al treilea nefind măcar legalizat ca proprietate a orașului și neexistând semne că va fi transmis prea curând culturii independente. Totuși, protagoniștii scenei non-instituționalizate continuă să promoveze, să facă lobby și să creeze rețele internaționale. Ei sunt recunoscuți ca una dintre forțele motrice ale producției culturale din oraș. Deși au fost criticate sub multe aspecte, realizările din ultimul timp ale scenei nu pot fi negate. Următorul pas e reacția adecvată la provocarea propriei instituționalizări.

text de **Nataša BODROŽIĆ** (Zagreb, Croația)
traducere: **Alex COSMESCU**

marketing"[5] for producing events and conquering media space. Consequently, great public interest in the initiative emerged, which has lead to a large number of city district initiatives and disgruntled residents joining together in the fight against city politics.

Center for Independent Culture and Youth (2008)
The initiative board for establishment of the Independent Culture Centre was founded during the Badel factory event, in September 2005, and it consisted of 13 members' representatives of organizations that stand for three sectors involved: independent culture, non profit clubs and the youth sector. The campaign continued in November 2005, within the program entitled "**What kind of cultural institutions do we need?**" when the model of the new Centre was presented. The idea was to put the proposal of the model on public discussion before making its final version that would be addressed to City Administration as a formal proposal. According to the presented model, the Centre is supposed to be based on four principles:

1. Public-civil-social partnership
2. Partnership of sectors of independent culture and youth
3. Centre as a poli-location system of spaces
4. Centre as a sustainable system, a base of social and economical development of the city

After three years of public actions and negotiations between the City and representatives of Zagreb independent cultural scene, in November 2008, Zagreb City Assembly adopted the Agreement on the Founding of the Centre for Independent Culture and Youth. Soon after, a contract was signed that led to the formal establishment of the Centre as a model of a public-civil partnership.
By this decision, a new type of the institution was established whose running would be participative; it would be administrated by numerous organization involved. The establishment would be created, which will administrate the locations within the Centre, but the users will be the ones who will have the power of programming and decision-making. Users are basically organizations joint in the *Alliance for Centre*, and they will be able to use the locations as a polygon for their programs. In the other words, the decision-making will not be in the hands of a single person – the director of the Centre, as it usually happens in public institutions. In the case of the Centre for independent culture, a program council was defined. All the organizations who will be using the locations within the Centre will be able to enter Alliance for Centre, and will be able to participate in a decision making process.

Today, The Centre is using only two locations, the third one is not even legalized as a City property and there are no signs that it will be soon handed to the independent culture. However, the non-institutionalized scene protagonists still continue with the advocacy, lobbing and networking internationally, and are recognized as one of the driving forces of the City cultural production. Although criticized in many aspects, the achievements of the scene in the last period cannot be denied. The next step is to meet the challenges of its own institutionalization.

Nataša BODROŽIĆ (Zagreb, Croatia)

5 The term used by Teodor Celakoski, one of the leaders of *Pravo na grad* initiative, in an interview published in Nevidljivi Zagreb, fanzin za arhitekturu, December 2007.

Fabrica de Ulei, Zagreb, Croația, 2010, foto: Vladimir US

SOSka: problema supraviețuirii

Galeria-laborator SOSka a fost deschisă în octombrie 2005 de un grup de tineri artiști ca rezultat al apropierii unei foste case de locuit din centrul orașului Harkov. Casa cu un etaj, ascunsă printre blocuri, seamănă cu o construcție de țară ce a apărut din greșeală în oraș. Casa și terenul verde al curții aparțin unei importante companii de construcții, ce a achiziționat teritoriul de la foștii locatari. Cu toate acestea, firma nu se grăbește să înceapă construcția nici astăzi – proiectul creării complexului comercial a fost suspendat din motive necunoscute. Primii doi ani de activitate culturală intensă în SOSka au avut loc, de fapt, ilegal; astfel teritoriul străin abandonat a fost transformat într-un centru de artă contemporană. Ulterior, când artiștii au fost nevoiți să achite chiria, evenimentele au început să aibă loc mai puțin frecvent.

Primele expoziții în SOSka erau exerciții experimentale ale unor tineri artiști și aveau priorități non-profit și un caracter agresiv al expunerii. Nikolai Rodnîi și Anna Krivențova, în calitate de curatori, au promovat intenționat teme social-politice tabu. Expozițiile dedicate subiectelor precum pornografia, sărăcia, alegerile prezidențiale ieșeau din sfera soluționării unor probleme estetice și au constituit de fiecare dată un precedent al gestului social. Această practică nu era caracteristică artei contemporane din Ucraina la mijlocul anilor 2000, constituind astfel o inovație. În localitatea Harkov există câteva instituții artistice prestigioase: muzeul de artă, care servește drept depozit pentru arta clasică și galeria orașului, ce este utilizată în calitate de salon. Academia de Arte și Design din Harkov ignoră atât procesele artistice contemporane, cât și istoria artei contemporane. În această situație, singurul principiu rezonabil a fost cel ales de către tinerii artiști – DIY (do it yourself) – și a devenit instrucțiunea de bază pentru activitatea grupului. Apariția SOSka umple vidul de interes față de arta contemporană din provincie, devenind astfel un punct de focalizare în estul Ucrainei. Laboratorul a devenit un centru al dezvoltării artiștilor, înlocuindu-le acestora instituțiile inexistente și realizând funcții comunicative și expoziționale.

Formal, structura și funcțiile galeriei SOSka seamănă în mare cu „squat-urile" din Moscova sfârșitului anilor '80 și începutul anilor '90. „Squat-ul" de pe strada Furman, „Rezervația de pe bulevardul Petrovski" și „squat-ul" de pe strada Treohprudnii combinau de asemeni funcțiile de atelier-laborator și spațiu pentru reprezentări. În același timp, la începutul anilor '90, un fenomen similar se observă și la Kiev. „Comuna din Paris", casa în care lucrau artiștii, așa numitului, „Noului Val" al transavangardei ucrainene. Exemplu este galeria-laborator „Up/Down" moștenită de SOSka în Harkov și care a existat din anul 1993 până în 1997. Activitatea acestui loc era legată de școala fotografiei sociale din Harkov, de numele lui Boris Mihailov și Serghei Bratkov. În 2009, Mihailov, care de mult timp

SOSка: вопрос выживания

Галерея-лаборатория SOSка была открыта в октябре 2005 года группой молодых художников в результате самозахвата бывшего жилого дома в центре Харькова. Одноэтажный дом, спрятанный во дворах многоэтажек, напоминает деревенскую постройку, будто по ошибке попавшую в город. Дом, вместе с зелёным участком двора, принадлежит крупной строительной корпорации, купившей территорию у бывших жильцов. Однако фирма не спешит начинать стройку даже сегодня, - проект создания торгового комплекса был приостановлен по неизвестным причинам. Первые два года насыщенной культурной жизни в SOSке происходили, по сути, незаконно, превращая пустующую чужую территорию в центр современного искусства. Затем, когда художникам пришлось платить аренду, события стали происходить реже.

Первые выставки в SOSке были экспериментальными упражнениями молодых художников, имевшими некоммерческие приоритеты и агрессивный характер высказывания. Николай Ридный и Анна Кривенцова, выполнявшие роль кураторов, намеренно пропагандировали табуированную социально-политическую тематику. Выставки, посвящённые темам порнографии, бедности, выборам президента, выходили за рамки решения эстетических проблем, каждый раз являясь прецедентом социального жеста. Подобная практика была нетипична для украинского современного искусства середины 2000-х, что послужило инновацией. В локации Харькова существует несколько авторитетных художественных институции – это художественный музей, выполняющий роль хранилища классического искусства и городская галерея, уподобляющаяся салону. Харьковская Академия дизайна и искусств игнорирует как актуальные процессы, так и историю современного искусства. В этой ситуации единственный возможный принцип, избранный молодыми художниками – DIY (do it yourself) стал основополагающим руководством действий. Появление SOSки заполнило собой вакуум интереса к современному искусству в провинции, став точкой его фокусировки на востоке Украины. Лаборатория стала базой для развития художников, заменив им несуществующие институции, выполняя коммуникационные и экспозиционные функции.

Формально, устройство и функции галереи SOSка во многом напоминают московские сквоты конца 1980-х – начала 1990-х. Сквот на Фурманом переулке, «Заповедник на Петровском бульваре», и сквот в Трехпрудном переулке также сочетали в себе функции мастерской-лаборатории и места для репрезентации. Одновременно в начале 90-х подобное явление наблюдается в Киеве. «Парижская коммуна» – дом, где работали художники так называемой Новой волны, украинского трансавангарда. Пример, наследованный SOSкой в Харькове - галерея-лаборатория «Up/Down», существовавшая с 1993-го по 1997-й год. Активность этого места была связана с харьковской школой социальной фотографии, именами Бориса Михайлова и Сергея Браткова. В 2009 году Михайлов, давно покинувший Харьков и живущий в Берлине, прочитал лекцию по приглашению SOSки.

Galeria-laborator SOSka, Harkov, Ucraina, 2009, foto: Vladimir US

Galeria-laborator SOSka, Harkov, Ucraina, 2009, foto: SOSka

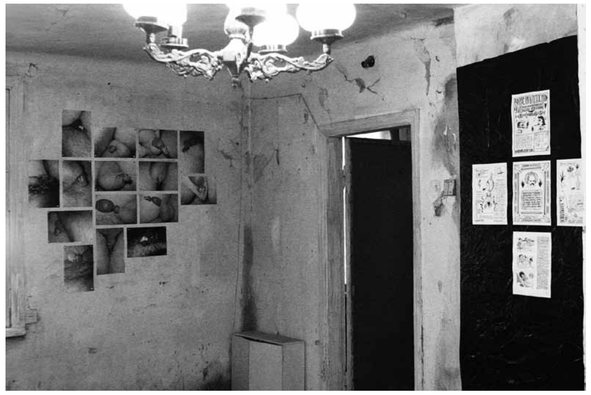

Fragment al instalaţiei lui Stanislav VOLIAZLOVSKI, Galeria-laborator SOSka, 2007, 2009, foto: SOSka

Lecţie a lui Boris MIHAILOV din curtea galeriei-laborator SOSka, Harkov, Ucraina, 2009, foto: SOSka

Galeria „U Rozy" („La Roza"), Harkov, Ucraina, 2009, foto: SOSka

părăsise oraşul Harkov pentru a se stabili la Berlin, a susţinut o prelegere la invitaţia SOSka.

Treptat, proiectul de spaţiu alternativ a dezvoltat o comunicare mai amplă, fapt ce a condus la o serie de proiecte comune cu grupurile de tineri R.E.P. (Р.Э.П., Kiev), Totem (Herson), cu David Ter-Oganian şi Alexandra Galkina (Moscova), cu Vladimir Logutov (Samara).

În cadrul laboratorului, ale cărui principii de bază constituiau lucrul în echipă şi auto-organizarea, se observa tendinţa pentru expresia artistică de grup. În scurt timp, formarea autorului colectiv a dus la apariţia unui grup constant, care a început să creeze atât proiecte artistice, cât şi proiecte curatoriale în afara incintei laboratorului. SOSka a ieşit din spaţiul ruinat şi a început să colaboreze cu instituţii din afară. Un proiect curatorial foarte important, ce a avut influenţă asupra contextului cultural ucrainean, a fost expoziţia „Istoria nouă" desfăşurată la muzeul de artă din Harkov în 2009. Intervenţia artei contemporane în muzeul tradiţional s-a produs prin lucrările artiştilor din unele ţări ale Europei de Est. Iniţiativa a fost respinsă de către directorul muzeului ucrainean, care ocupă această funcţie încă din perioada sovietică. Reacţia faţă de acest precedent a venit chiar şi de la Ministerul culturii.

În expoziţie au fost incluse atât lucrări cunoscute, cât şi proiecte ale studenţilor de la Academia de Arte din Harkov, efectuate ca lucrări de laborator pentru expoziţie. Aceasta a fost rezultatul unor regulate reuniuni-discuţii ţinute de grupul SOSka cu studenţii în 2008-2009. În scurt timp, în 2009, participanţii la reuniuni au inaugurat propriul spaţiu, numit Galeria „U Rozy". Noua platformă era amplasată într-un garaj cu două etaje. Vechea clădire a existat şi înaintea revoluţiei socialiste din 1917 şi servea drept grajd. Putem spune că autoinstruirea studenţilor urmează experienţa grupului SOSka, ce are drept obiectiv dezvoltarea situaţiei culturale, inclusiv prin intermediul principiului DIY.

În spaţiul post-sovietic bipolaritatea pieţei de artă contemporană şi a instituţiilor-arhive de stat accentuează problema deficitului spaţiilor nonprofit. Spaţiul platformei, necesare pentru dezvoltarea artei este permanent liber, învestind astfel pe fiecare participant la procesele culturale cu responsabilitatea pentru transformări. În această situaţie, practica auto-organizării, a acţiunilor comune, apropierea spaţiilor nefuncţionale este o necesitate sănătoasă pentru cei cărora le pasă de cultura contemporană.

text de **Mykola RIDNYI** (Harkov, Ucraina)
traducere: **Vadim VASILIU**

Постепенно альтернативный project space наладил более широкую коммуникацию, что привело к ряду совместных проектов с молодыми группами Р.Э.П. (Киев), Тотем (Херсон), Давидом Тер-Оганьяном и Александрой Галкиной (Москва), Владимиром Логутовым (Самара).

На базе лаборатории, основными принципами которой были коллективизм и самоорганизация, происходило стремление к групповым художественным высказываниям. Вскоре формирование коллективного автора привело к появлению регулярной группы, ставшей осуществлять как художественные, так и кураторские проекты вне постоянных стен. SOSka вышла за пределы руинированного помещения, начав сотрудничать с другими институциями. Важным кураторским проектом группы, оказавшим влияние на весь украинский культурный контекст, была выставка «Новая история», осуществлённая в Харьковском художественном музее в 2009 году. Интервенция современного искусства в традиционный музей состояла из работ художников разных стран Восточной Европы. Инициатива была отвергнута директором украинского музея. работающей там ещё с советских времён. Выставка была официально закрыта, что спровоцировало активные дискуссии о реформациях в культурной сфере. Реакция на прецедент поступила даже со стороны Министерства культуры.

В экспозицию были включены как уже известные работы, так и проекты студентов местного художественного ВУЗа, выполненные как лабораторная работа для выставки. Это был результат регулярных встреч-обсуждений, проводимых группой SOSka со студентами в 2008-2009 годах. Вскоре, в 2009 году участниками встреч было открыто собственное пространство, получившее название «Галерея «У Розы». Новая площадка разместилась в двухэтажном гараже. Старая постройка существовала ещё до социалистической революции 1917 года и служила конюшней. Можно сказать, что подающее надежды, самообразование наследует опыту SOSки, занимаясь развитием культурной ситуации путём того же DIY.

В постсоветской локации, биполярность рынка современного искусства и государственных институций-архивов, обостряет вопрос дефицита нон-профитных пространств. Место необходимой платформы для развития искусства перманентно пустует, наделяя ответственностью за преобразования каждого из участников культурных процессов.
В этой ситуации практики сомоорганизации, коллективных действий, апроприации нефункциональных помещений является здоровой необходимостью для тех, кому не безразлична современная культура.

Николай РИДНЫЙ (Харьков, Украина)

Klaus SCHAFLER, WUK

Interviu realizat de Nataša BODROŽIĆ şi Vladimir US APATAMENT-ul DESCHIS, Chişinău, 30 mai 2010

WUK, ***Werkstätten – und Kulturhaus*** este un centru cultural cu o suprafaţă de 12000 de metri pătraţi, aflat în oraşul Viena, Austria. Pe situl oficial, WUK-ul se autodefineşte drept un loc aflat la *intersecţia practicilor artistice, al muncii şi implicării politice, WUK oferă un spaţiu cultural unde oricine poate contempla, discuta şi explora*. Cîndva uzină de locomotive, apoi reşedinţă pentru „Technological Trades Museum" („Muzeul Tehnologiilor de Comerţ"), clădirea a fost *squat*-ată de către activiştii asociaţiei WUK în 1981. Recunoaşterea oficială este urmată şi de primul subsidiu din partea administraţiei oraşului Viena.

WUK-ul a apărut într-o perioadă în care ideea *spaţiilor culturale deschise* a fost regîndită drept alternativă „*templelor muzelor*" (mai mult sau mai puţin) *închise ermetic*. Conceptul lor de cultură era că aceasta nu poate fi separată de interesele sociale, în contrast cu înstrăinarea de care dădeau dovadă instituţiile culturale ale timpului, *conţinutul, forma şi comunicarea trebuiau să fie bazate pe viaţa reală*.
În prezent, programul centrului este orientat către patru direcţii de bază: spaţiu pentru improvizaţii, teatru pentru copii, 130 de grupuri culturale şi de iniţiativă, proiecte educaţionale şi de instruire. Totuşi, timpurile s-au schimbat şi, conform unor actori culturali activi în cadrul WUK-ului, centrul este pus în faţa unor provocări.
Despre WUK, istoria lui şi (problemelor legate de adaptarea la) noile circumstanţe ce se formează odată cu venirea unor timpuri noi am discutat cu Klaus SCHAFLER, artist cu reşedinţa în Viena şi unul dintre coordonatorii *departamentului* artelor vizuale ale WUK-ului - Kunsthalle Exnergasse. Klaus SCHAFLER a participat la seminarul „Artă, Cercetare în sfera Publică", organizat de Centrul pentru Artă Contemporană [KSA:K] la Chişinău.

*

Oberliht: Ai putea să ne spui cîte ceva despre activităţile tale în cadrul WUK-ului, de exemplu, despre Kunsthalle Exnergasse?
Klaus SCHAFLER: WUK-ul este creat din cîteva departamente, iar unul dintre ele este Kunsthalle Exnergasse, un spaţiu artistic, nonprofit, de 400 de metri pătraţi. În echipa care conduce acest spaţiu suntem trei persoane. Rolul meu este organizarea expoziţiilor, lecturilor, fac cîte ceva legat de media şi sunt curator pentru proiecte mici. Sunt angajat aici cu jumătate de normă; avem un

Klaus SCHAFLER, WUK

Interview realized by Nataša BODROŽIĆ & Vladimir US FLAT SPACE, Chisinau, May 30, 2010

The **WUK**, ***Werkstätten – und Kulturhaus*** is a 12000 square-meters cultural center located in the city of Vienna, Austria. Self-defined as a place at *the intersection of artistic practice, labor, and political engagement, WUK offers a cultural space where one can contemplate, discuss, and explore*, according to the official web site. The former locomotive factory, then a home to the "Technological Trades Museum", was squatted in 1981 by activists from the previously established WUK association. Official recognition is followed by the first subsidy from the City of Vienna.

The WUK appeared in a specific moment when the idea of the *open culture houses* was rethought as an alternative to the (more or less) *hermetically sealed "temples of muses"*. Their concept of culture was seen as inseparable from the social interest and, in opposition to the alienation of cultural institutions of the time, *the content as well as the design and communication was to be based on real life*.
Today, WUK is home to four main program areas: performance space, children's theatre, 130 independent cultural groups and initiatives, and educational and advisory projects. However, the times have changed and according to some cultural protagonists active within the WUK, the center is facing many challenges today.
About WUK, its history and (its problems related to its adaptation to) the new circumstances coming with the new times, we spoke to Klaus SCHAFLER, Vienna based artist and one of the coordinators within one the WUK's visual arts *department* – Kunsthalle Exnergasse. Klaus SCHAFLER was in Chisinau taking part in the „Art, Research in the Public Sphere" seminar organized by the Contemporary Art Center in Chisinau [KSA:K].

*

Oberliht: Could you tell us a bit about your activities within WUK, i.e. Kunsthalle Exnergasse?
Klaus SCHAFLER: WUK consists of several departments, one of which is Kunsthalle Exnergasse, a non-profit art space of 400 square meters. We are a small team of three people running the space. My role is organizing shows, lectures, doing some media work, curating small projects. I am employed part time there; we have a director and two part time employees. Every year Kunsthalle Exnergasse launches an international open call for exhibition projects, offering a budget of 1500 euros per project and full technical support for the realization of the exhibition.

WUK, foto: http://www.wuk.at

director şi doi angajaţi cu jumătate de normă. În fiecare an, Kunsthalle Exnergasse lansează un apel internaţional pentru expoziţii, fiecare proiect primeşte finanţare de 1500 de euro şi suport tehnic pentru realizarea expoziţiei.

Oberliht: De unde a început totul, de unde apare iniţiativa WUK? Cum s-a întîmplat transformarea dintr-o uzină de locomotive într-un centru cultural? De unde a apărut necesitatea pentru un centru cultural deschis?

K. S.: Cu doi ani înainte de WUK, aveam o altă clădire *squat*-ată în Viena, numită *Arena*, mai mult un *squat* de tip punk, cît despre WUK, mereu s-a considerat că a fost *squat*-at de, să zicem, intelectuali (profesori, activişti sociali, artişti). Aşadar, s-a întîmplat la începutul anilor '80. În acele timpuri, în Austria existau grupuri de oameni în căutare de spaţii pentru a-şi realiza ideile utopice, un pic mai tîrziu decît în Germania sau Franţa (în Austria, lucrurile mereu se întîmplă un pic mai tîrziu). Primarul Vienei din acel moment, un social democrat, era de la bun început susţinător al WUK-ului. El a susţinut ideea centrelor sociale şi culturale, poate şi din motivul că a dorit să nu trezească potenţiale critici… Unicul contract semnat vreodată cu municipalitatea a fost cel legat de problemele cu infrastructura WUK-ului (clădirea fiind una veche), administraţia oraşului a acceptat să rezolve problema, să finanţeze lucrările de reparaţie etc. *Squat*-area WUK-ului nu a fost însoţită de prea multe proteste, totul s-a întîmplat destul de calm. Oamenii se adunau în jurul centrului, scriau un fel de Manifest, text despre ce ar trebui sa facă WUK, foarte deschişi, îndrăzneţi, în spiritul vremii. S-au adunat şi au început să discute despre cum vor conduce WUK-ul, cum să dirijeze grupurile autonome din cadrul WUK-ului. Interesele erau foarte diferite, 200 de persoane care strigau, un soi de democraţie directă, apoi au decis să aleagă conducerea şi toţi membrii asociaţiei au putut vota.

Oberliht: Conform prezentării de pe situl WUK-ului, acesta se autodefineşte drept un loc la „intersecţia practicilor artistice, muncii şi implicării politice". Ideea pare destul de captivantă şi utopică, dar cum funcţionează aceasta în practică, dacă funcţionează?

K. S.: În prezent, WUK-ul are 500 de membri. Unele voci din cadrul asociaţiei ar dori să promoveze mai mult membrii noi, dar sunt şi grupuri care au stat la fondarea WUK şi aceştia nu vor să-şi piardă poziţiile (deşi, iniţial ei luptau anume pentru o platformă deschisă, unde se poate întîmpla orice) şi astăzi acestor grupuri le este frică, într-un fel sau altul, de idei noi. Dacă discuţi cu aceste persoane despre spaţiul dat, îţi vor spune: „Este spaţiul MEU", dar, de fapt, spaţiul este al municipalităţii, pînă la urmă, e un fel de paradox. Problema e că la început lucrurile nu au fost definite, nu s-au făcut regulamente (nu s-au încheiat contracte) referitoare la cine foloseşte spaţiul, cît timp poate sta acolo, iar acum toate aceste aspecte au devenit un pic problematice…

Oberliht: Care este relaţia dintre WUK şi scena artei contemporane? Funcţionează acest spaţiu ca unul cultural deschis şi, mai ales, deschis noilor generaţii de artişti, spre exemplu?

K. S.: De fapt, dacă un grup de artişti vine la WUK şi cere un spaţiu pentru lucru, este foarte dificil. Există un Spaţiul pentru Proiecte, dar sunt şi nişte persoane care îl administrează (un grup ce face parte din WUK), aceştia încearcă să dea în chirie spaţiul respectiv. De obicei, este ocupat pentru cîteva luni înainte, aşa că spaţiile cu adevărat deschise lipsesc. Mai sunt şi alte spaţii, dar, deoarece acum zece ani WUK-ul a avut probleme financiare, s-a decis că asociaţia trebuie să aibă un venit. Spre exemplu, sala pentru concerte a fost închiriată pentru diferite evenimente. Astfel, această sală de concerte devine un spaţiu pentru evenimentele de masă. E o metodă de a atrage atenţia presei asupra WUK-ului, mereu vine lume acolo. În WUK există un amestec de concepte, ceva între autonomie, anarhie şi spectacol. Dacă intri în curtea WUK-ului dimineaţa, o să rămîi cu impresia unei anarhii, seara însă la WUK se adună multă lume şic… Aceasta este realitatea, dar e foarte diferită de ideile expuse în manifestul WUK-ului acum 20 de ani. Pe lîngă toate acestea, în cadrul WUK-ului sunt 130 de grupuri, respectiv 130 de opinii şi concepte diferite (de la muncitori cu copii pînă la pensionari, activişti politici şi sociali etc.).

Oberliht: Care sunt sursele de finanţare ale WUK-ului, în ce relaţii se află cu autorităţile oraşului?

K. S.: WUK-ul este finanţat, în mare parte – 80%, să zicem –, prin subsidiile din partea municipalităţii vieneze, Ministerul Culturii oferă cam 10% pentru proiecte, iar restul banilor se adună din vînzarea biletelor, sponsorizare şi activităţi comerciale. Iniţial, WUK-ul a semnat doar contractul de întreţinere a clădirii pe termen de un an, iar acum doi ani a fost introdusă o finanţare pe termen de trei ani (pentru fiecare instituţie culturală din Viena). Aceşti bani sunt utilizaţi pentru cheltuieli de bază. Problema e că banii sunt îngheţaţi. Costurile cresc, iar finanţarea rămîne aceeaşi, astfel WUK-ul este pus în situaţia de a căuta noi metode prin care să atragă fonduri (apeluri internaţionale, proiecte europene). Departamentul pentru dezvoltare din cadrul WUK-ului încearcă să dezvolte proiecte noi. Unul dintre acestea este piaţa de produse ecologice, care se ţine în fiecare vineri la WUK, organizată în colaborare cu fermele ecologice dintr-o zonă rurală şi care are un caracter social, deoarece persoanele care şi-au pierdut locul de muncă din cauza alcoolismului, pot găsi de lucru aici. Proiectul a fost creat ca rezultat al unei cercetări, iar din punctul meu de vedere, este o metodă bună de a obţine fonduri suplimentare şi rămîne în contact cu societatea.

Oberliht: Care sunt, în prezent, cele mai mari probleme sau provocări pentru WUK?

K. S.: Există o tendinţă ca bugetele pentru cultură să scadă. Oraşul şi ministerul au din ce în ce mai puţini bani pentru instituţii. De asemenea, există şi o competiţie: noile centre culturale. Problema e ca WUK-ul este o structură veche, iar mulţi ar spune ca WUK-ul este chiar un factor politic, şi nu un producător de cultură interesant. Un alt aspect este ne-deschiderea către generaţiile tinere. Dacă aş fi tînăr, probabil aş dori să înfiinţez ceva nou, întrucît WUK nu este destul de deschis. Complexul este enorm… Unii din interior au venit cu ideea de a ocupa WUK-ul, de a schimba ceva, de a-l re-gîndi şi a începe din nou, dar aceste idei nu au fost utilizate şi nici aplicate de asociaţie. Chiar şi propunerile de restructurare, de dezvoltare a unui WUK Contemporan, venite de la anumite grupuri, au fost folosite pentru a atrage ceva fonduri, oraşul a fost fascinat de idee şi a susţinut-o financiar, banii au fost colectaţi, dar utilizaţi în alte scopuri. Aceasta este realitatea. WUK e, într-un fel, pasiv…

Oberliht: Luând în considerare apariţia numeroaselor centre culturale de acest în aşa numitul spaţiu postsocialist, ai putea să ne dai cîteva sfaturi utile bazate pe experienţa pe care ai acumulat-o în cadrul WUK-ului? Ce ar trebui să evite centrele culturale nou create? Ce lecţie ar trebui să învăţăm de la WUK? Cum se poate promova implicarea?

K. S.: Trebuie să muşti mîna care te hrăneşte (efectul politic). Aici WUK-ul a şchiopătat. Centrul şi-a pierdut poziţia de factor politic important. Cînd au loc discuţii publice în Viena, nu mai este invitat nimeni din partea WUK-ului ca instituţie, acesta şi-a pierdut cumva vocea politică.
Aş recomanda de asemenea crearea unui soi de STATUT TEMPORAR FIX, pe bază de contract, un regulament de folosire a spaţiului, iar oamenii care lucrează acolo nu trebuie să rămînă în acel spaţiu pentru totdeauna. Cei care folosesc spaţiul nu trebuie să-şi creeze o idee fixă despre acest loc. E important să ai spaţii bine echipate, contracte de scurtă durată, să existe orientare către comunitate, susţinere internaţională şi din partea comunităţii locale, să ai contracte şi atmosferă deosebită. Pentru început, nu e bine să creezi o structură prea riguroasă. Comunicarea la nivel internaţional este de asemenea foarte importantă. Un exemplu bun este centrul din Nürnberg, Germania care a fost *squat*-at în anii '70. Cînd autorităţile oraşului au încercat să-l închidă, a apărut o susţinere internaţională enormă, pur şi simplu nu au reuşit să închidă centrul. Poate o idee de viitor ar fi gestionarea spaţiilor mici. Ideea de durabilitate ar putea fi îndeplinită mai uşor în acest mod. De asemenea, centrele mici încurajează o mai mare deschidere, ca rezultat al structurii mai „uşoare"; s-ar putea evita astfel (supra)instituţionalizarea.

traducere: **Irina CHIRICĂ**

Notă:
» Un *squat* este o clădire abandonată sau nelocuită, ocupată de persoane care trăiesc în ea fără permisiunea proprietarului.
» În afara caselor ocupate de cei fără locuinţe, squat-urile pot fi „ateliere" ale tinerilor artişti, care trăiesc şi lucrează la comun. (http://www.romanialibera.ro/actualitate/fapt-divers/case-hippie-pentru-tinerii-artisti-93862.html)

Oberliht: How did it all start, the WUK initiative? How did it transform from the abandoned locomotive factory to the cultural center? Where from this need for the open culture center came from?

K.S.: Two years Before WUK, we had another squat in Vienna – called *Arena*, more punk squat, but it was always said that WUK was squatted by, lets say, more intellectual people (teachers, social activists, artists). So it happened at the beginning of the 1980s. In those time in Austria there was social groups searching for spaces to establish their utopian ideas, little later than in Germany or France (in Austria things always happen a bit later).
The mayor of Vienna at the time, social democrat, was a supporter of WUK, from the beginning. He supported the idea of social and cultural center, maybe also for the reason to keep the potential critics quiet... The only contract ever signed with the Municipality was related to the troubles with infrastructure of the WUK (since it is an old building) which the city accepted to handle, to finance reparations etc. So, the squatting of WUK did not include big riots, it was quite quiet... The people gathered around the WUK wrote a sort of Manifesto, the text about what the WUK should stand for, very open minded, corresponding with the spirit of that time. They organized and started discussing how will they govern WUK, how to manage autonomous groups within the WUK. There were very different interests, 200 people at first, shouting, a sort of direct democracy way, and then they decided to elect the board and all members of the WUK have the voice.

Oberliht: According to the WUK web site presentation, it is self defined as the place at the „intersection of artistic practice, labor and political engagement". This seems quite utopian and exciting idea, but how does it work in practice today, if it functions at all?

K.S.: Today there is 500 WUK members. There are voices inside WUK that want to open more to the new members, but there are groups of WUK people who were there from the beginning, and who somehow want to keep their positions within WUK (although at the beginning they were fighting exactly for the open platform where everything can happen), and today they are, kind of, afraid of the new ideas. If you discuss with these people about the space they would say: Its MY space, but it is effectively the Municipality space, so it is sort of a paradox. The problem is that at the beginning they did not define things, they did no regulations (did not make contracts) about how to use spaces, how long can you stay there and today all this is somehow problematic...

Oberliht: What is WUK's relation to the contemporary art scene? Does it function as an open cultural space, open to the new generation of artists, for example?

K.S.: In reality, if a group of artist come and asks the place to work in WUK, it is totally difficult. There is just one space called Project Space, but there are people who run it (group, part of the WUK) and they try to rent it. It is occupied few months in advance, so that really open spaces are missing somehow. There are other spaces but since WUK had some financial problems ten years ago, it was decided that WUK needs to earn money. For example the big concert hall has been rented for all sorts for concerts. So this concert hall becomes more the place for the mainstream events. It gets a lot of media attention to WUK, permanently people are coming etc. So in WUK you have mix of concepts, somewhere between autonomy, anarchy and spectacle. If you come in the courtyard in the morning you get the feeling of anarchy, but in the evening, for example, WUK is full of chic people… It is a reality, of course, but it is very different than WUK manifesto ideas 20 years ago. Besides there are 130 groups in WUK today and there are 130 different concepts and opinions (from working with kids to pensioners, political and social activists etc.)

Oberliht: What are the WUK's sources of financing, what is its relation to the City authorities?

K.S.: WUK is mainly financed by the subsidies from the Vienna municipality, maybe around 80% lets say, then around 10 % comes from Ministry of culture and it is mostly project related, and the rest is the income from ticket sales, and a little bit of sponsorship and marketing activities.
At first WUK got the contract (subsidies) just in relation with maintaining of the building on a yearly basis, and around 2 years ago, a 3 years based financing was introduced (for every cultural institution in Vienna). This money goes mostly for the basic costs. The problem is that this money is frozen. The costs are exploding but the money remains the same, so that WUK is, in a way, pushed to find new ways of making money (international calls, European projects...) The WUK development department is trying to develop new projects. One of the newly developed projects is related to the organic market organized every Friday in WUK, in collaboration with organic farms in a countryside and is socially engaged as people who lost their jobs for the reasons of alcoholism got the job there. The project was created after a significant research and I find it as one of the nice ways to get extra funds and being connected to community issues...

Oberliht: What are the biggest problems or challenges for WUK today?

K.S.: There is a tendency that culture budgets go down. The city as well as ministry has less and less money to give to the institutions. There is also a new competition, new culture centers. The problem is that the WUK is an old structure and many people would say that WUK is more a political factor, not really interesting cultural producer.
The other thing is this non-openness to young generations. If I were young I would probably try to establish something new, as WUK is not really open enough.
It's a huge complex...There were some ideas from the insiders to occupy WUK, to change something, re-think the WUK, start from the beginning, but all these attempts were not used nor applied by the WUK. Even these proposals for restructuration, for developing so called Contemporary WUK, coming from certain groups, were used to get some more money for WUK, the city was fond of the idea and supported it financially, the money was given but it was not used for this purpose, it was spent for other costs. It is a reality. WUK is somehow passive...

Oberliht: Considering the proliferation of the Cultural centers of this sort especially in so called post-socialist space, could you give us some useful advice based on your WUK experience? What should the newly established cultural centers avoid? What to use as a useful lesson from the WUK? How to promote inclusivity?

K.S.: You have to byte the hand, which feeds you (political effect). This is what WUK lost a little bit. The WUK lost its position as relevant political factor. When there are some public discussions in Vienna, no one from WUK as institution is invited. WUK lost its political voice somehow.
I would also recommend is sort of FIXED TEMPORARY STATUS, contract based, the regulation of the usage of spaces, also people who work there should not stay there forever. There should not be a fixed idea of the space from the part of their users. It is important to have good equipped spaces, short term contracts, it has to be community based, to have international and local community support), have contacts and contain certain atmosphere. Too much structure from the beginning is not good as well. International networking is extremely important. There is an example of the Center from Nurnberg, Germany, which was squatted in the 1970s. When the City tried to close it, the huge international support appeared, and they simply couldn't close it.
Maybe the future is in managing smaller spaces. Like this the idea of sustainability would be easier to handle. Also, it somehow encourages certain openness due to the „lighter" structure, they could avoid (over)institutionalization.

Changing Climate, expoziţie în KEX, 2009, foto: KEX

Undisciplined, expoziţie în KEX, 2009
foto: Susi JIRKUFF pentru KEX

Centru comunitar pentru o nouă comunitate

În urmă cu cinci ani, când am sprijinit crearea AREA Chicago (o publicaţie şi o serie de evenimente legate de artă, cercetare, educaţie şi activism, toate desfăşurându-se în oraşul Chicago), lumea mă tot întreba: Care este publicul tău? Iar eu răspundeam că publicul noastru este o comunitate de oameni care încă nu se cunosc unul pe celălalt, dar care totuşi formează o comunitate. Lumea nu prea înţelegea: cum se poate să ai o comunitate fără a-i cunoaşte pe ceilalţi membri ai acesteia? Şi tocmai aceasta a devenit o parte a sarcinii noastre de la început cu privire la AREA, anume să creăm un mijloc prin care aceşti oameni să se poată întâlni între ei. După cum spune Mia Henry de la Chicago Freedom School: "Trebuie să redefinim «comunitatea»." Acest concept nu mai poate fi folosit doar pentru cartiere izolate, dacă acest centru îşi propune să acopere Chicago pe de-a întregul.

Aceşti oameni erau activişti care lucrau pe probleme similare sau înrudite, în părţi diferite ale oraşului dar care nu s-au întâlnit niciodată, erau artişti care iniţiau programe extracurriculare pentru copiii din cartierele lor şi care se inspirau unul de la altul dar nu interacţionau pentru că se aflau în concurenţă pentru obţinerea aceloraşi fonduri, sau mai erau organizaţii care aveau aproape aceleaşi misiuni, dar care erau atât de strâns afiliate unui grup rasial, încât nu vroiau să vadă ce aveau în comun tocmai pentru că lucrurile care le separau erau atât de evidente. Sunt multe motive pentru care activiştii culturali şi politici din oraşul nostru erau dispersaţi şi divizaţi: geografia, sau concurenţa, sau diferenţele culturale, rasiale sau etnice... aceiaşi factori care fragmentează restul societăţii în afara domeniilor artei şi politicii.

Pentru AREA, nu am putut începe să rezolvăm aceste provocări majore fără a crea mai întâi un mijloc (în cazul nostru a fost un ziar) pentru ca aceste sectoare diferite ale Stângii politice şi culturale locale să poată interacţiona şi intra în contact unul cu celălalt. Cinci ani mai târziu, am dat deja posibilitatea de exprimare pentru sute de voci ale unor grupuri sau indivizi din Chicago care au descris cu propriile cuvinte proiectele la care lucrau, oraşul în care locuiau şi pentru care luptau şi unde vroiau să se vadă pe ei şi oraşul lor pe viitor. Acum ne aflăm în sfârşit în poziţia de a avansa de la această reţea liberă pe care am constituit-o la comunitatea pe care doream s-o vedem de la bun început. Acest proces a cerut răbdare, planificare şi disponibilitatea de a face greşeli şi de a experimenta în mers. A fost nevoie să găsim constant căi de a merge dincolo de nivelul nostru obişnuit de

Community Center for a new Community

Five years ago, when I helped start AREA Chicago (a publication and event series about art, research, education and activism alll occuring in the city of Chicago) people would ask: Who is your audience? I would reply, that our audience is a community of people who do not yet know one another but are still a community. People were confused, how is it possible to have a community, but not to know the other members of the community? And this became part of our initial task with AREA, to create a device for these people to see each other. As Mia Henry of the Chicago Freedom School states "...We must redefine "community." This term can no longer apply only to isolated neighborhoods if this center is to serve all of Chicago."

These people were activists working on similar or related issues in two different parts of town who had never met, they were artists who were starting after-school programs for kids in their neighborhoods that were inspired by each other but did not interact because they were competiting for the same funding, or organiztions which had near identical missions but were so alligned with one racial group that they did not want to see what they had in common, because what made them different was so visible. There are many reasons why cultural and political activists in our city were fragmented and divided: geography, or competition, or cultural, racial or ethnic differences...the same factors which fragement the rest of society outside of the fields of art and politics.

For AREA we could not start resolving these huge challenges without first creating a device (in our case it was a newspaper) for these different sectors of the local political and cultural Left to interact and see one another. Five years later, we have featured the voices of hundreds of groups and individuals from throughout Chicago, speaking in their own voices about they work they do, the city they live in and fight for, and where they want to see themselves and their city in the future. Now we are in a position to finally start moving from this loose network we have established, to the community we wanted to see from the start. This process has taken patience, planning, and willingness to make mistakes and experiment along the way. It has required us to always think about ways to move beyond our comfort level, to something that was different than what we already had. Because truthfully, the many groups and organizations that make culture and politics in the city are wonderful, but in their current states they are not powerful, coherent, or committed enough to really change the city's direction from a profit-seeking machine, to a people-centered one.

disponibilitate pentru a face ceva diferit de ceea ce deja aveam. Pentru că, sincer vorbind, numeroasele grupuri și organizații care fac cultura și politica în acest oraș sunt minunate, însă în stadiul în care se află ele acum nu sunt nici puternice, nici coerente, nici dedicate suficient pentru a schimba direcția orașului și a-l transforma dintr-o mașinărie ce urmărește profitul într-un oraș centrat pe oameni.

În procesul de elaborare și sprijinire a proiectelor noastre de la AREA, o temă s-a impus cu predilecție în articole și dezbateri: Chicago este un oraș imens care are o bogată cultură de cartier, însă în centrul orașului nu există nimic care să poată sprijini toate eforturile noastre de a facilita crearea unei rețele la nivelul întregului oraș și crearea unei comunități. Folosind rețeaua diversificată pe care AREA a creat-o de-a lungul anilor, responsabilul AREA cu coordonarea oamenilor („People COREdinator"), Robin Hewlett, și eu am pus întrebarea următoare mai multor organizatori, instructori și artiști: *De ce are nevoie orașul Chicago de un nou centru cultural comunitar care să faciliteze crearea unei rețele la nivelul întregului oraș și a unei mișcări și comunități? Unde vă imaginați că ar putea fi amplasat acest centru și care sunt unele din lucrurile care s-ar putea desfășura acolo?*

Mai jos sunt fragmente din câteva răspunsuri:

- *MIA HENRY: Orașul are nevoie de un spațiu fizic care să funcționeze ca sediu politic pentru activiștii de toate vârstele care doresc să împărtășească și să testeze idei noi, să creeze rețele și să se formeze ca lideri ai diferitelor mișcări. Acest loc trebuie să funcționeze efectiv în sensul propriei eliberări de practici opresive și să fie dedicat desfășurării continue a unor programe ca mijloc de a asigura o instruire susținută pentru tineri și pentru cei dedicați dreptății sociale. Eu îmi închipui o clădire cu totul accesibilă și foarte modernă undeva în zona South Loop, cu acces ușor la toate liniile de tren importante. Noi, cei de la Chicago Freedom School, suntem hotărâți să contribuim ca acest lucru să devină o realitate.*
- *KRISTEN COX: Îmi imaginez un spațiu asemănător unei săli de Texas Ballroom, cu spațiile de lucru aflate la etaj, o bucătărie comună pentru gătit, pereți pentru expus lucrări de artă, și un spațiu deschis și flexibil care se poate schimba în funcție de necesități (film / proiecție video, spectacol, dezbateri, întâlniri ale comunității, etc.). Clădirea ar trebui să fie într-un loc central (îmi vine în minte Green Line El) și accesibil și persoanelor în scaune cu rotile. Grupurile ar putea plăti o cotizație accesibilă pentru a lucra în / ocupa spațiul în timpul săptămânii, iar apoi s-ar putea reuni pentru o masă și întâlnire lunară pentru a ajuta la închegarea comunității. Donațiile și sumele strânse din vânzarea de bilete la activități de seară și de weekend ar putea fi folosite pentru amortizarea costurilor, astfel făcând spațiul accesibil spre utilizare și de către comunitatea mai largă, interesată de dreptatea socială. Fie ele mari sau mici. Nivelul lor poate varia.*
- *ERIC TRIANTAFILLOU: Ideea unui centru cultural pentru întregul oraș este fantastică! Când am aflat că AREA urma să părăsească spațiul ocupat în Rockwell am fost îngrijorat că aceasta avea să însemne că pe viitor va funcționa ca o organizație descentralizată, bazată pe Internet. Un spațiu fizic – un loc de reunire, de întâlnire cu vechi și noi prieteni, unde să te vezi și să interacționezi cu celălalt, unde să produci lucruri și cunoaștere, unde organizarea să meargă dincolo de diviziunile sociale și culturale - este vital pentru sprijinirea și sporirea conștiinței și acțiunii colective. Pentru o taxă anume, spațiul ar putea oferi mijloace și resurse. S-ar putea ține cursuri – de la realizarea de printuri și teorie politică la Capoeira și țesătorie. Se pot desfășura activități - de la expoziții de artă și spectacole la prezentări și ateliere. Cei care folosesc spațiul ar trebui să-și poată păstra autonomia în timp ce se folosesc de practicile colective ale centrului, și cred că chiar așa va fi. Un fel de spațiu verde ar fi ideal – un acoperiș verde sau o grădină verticală? Accesibilitate: cu cât spațiul este mai accesibil tranzitului public, cu atât mai bine, însă trebuie să fie accesibil din punct de vedere cultural și acelor cetățeni ai orașului Chicago care ar putea vedea spațiul drept spațiul „lor". Un spațiu mai mare ar însemna că acest centru se poate extinde pentru a-și acoperi necesitățile, pe măsură ce se dezvoltă. Dar nu uitați că în cazul în care un spațiu este creat ca organizație 501c3, aceasta va limita tipurile de activități politice care se pot desfășura în cadrul lui.*
- *HARISHI PATEL: Ceva nu este în regulă în societatea și cultura noastră când numeroși activiști cred că au numai trei opțiuni reale pentru a supraviețui în această structură capitalistă globalizată: carieră academică, servicii în organizații non-guvernamentale sau punerea pe picioare a unei afaceri. Vrem mai multe opțiuni pentru frații și surorile noastre. Avem nevoie de o cultură și filozofie de Rezistență care să ne sporească gradul de conștientizare și să ne educe viziunile politice, astfel încât să prevenim oprimații să devină la rândul lor oprimatori. Un centru cultural poate fi o altă opțiune care nu este nici o organizație non-profit, nici organizație pe profit, ci un stil de viață – o casă unde politica să devină ceva personal. Vrem un spațiu în care un organizator pe anumite probleme sau din partea anumitor comunități să interacționeze cu oamenii din mediile academice care scriu despre ele; un spațiu în care propria protecție este esențială; în care relațiile constituie fundamentul; în care cei tineri au voie să facă propriile lor greșeli; în care stilul de viață să fie mai simplu, comun și mai puțin solicitant; în care partidele cu dogme politice să nu aibă ce căuta, ci indivizii să fie iubiți indiferent de partid; în care toate aspectele diferite ale mișcării să se estompeze. Vrem un spațiu în care să ne putem aduna pentru a visa și a crea un om mai uman.*
- *DANIEL TUCKER: Văd un spațiu în centru sau în zona West Loop care este accesibil prin transportul public și care poate profita de sistemele de șosele și sistemele de transport cu autobuzul și trenul care sunt legate de centrul orașului. Acesta nu ar fi precum centrele comunitare din sânul cartierelor pe care le cunoaștem și iubim cu toții, ci ar oferi un acces ușor și interacțiunea zilnică de care avem cu toții nevoie. Acesta ar fi un adevărat nucleu de activitate destinat să creeze și să sprijine interacțiuni la nivelul întregului oraș. Acolo s-ar putea organiza ample adunări, de la cine lunare la întâlniri la nivel de oraș. S-ar putea organiza și expoziții și retrospective ale mișcărilor sociale și culturale ale orașului Chicago, iar seara s-ar putea ține cursuri pe discipline diverse, de la teorie politică la organizare comunitară. Adulții și-ar extinde orizonturile cot la cot cu cei tineri și toată lumea ar putea să se redefinească complet, pe ei și potențialul lor. Acesta ar putea fi un loc în care să ne filtrăm ideile împreună.*

AREA va continua cu tratarea problematicii acestei întrebări în viitoarea noastră publicație intitulată „Infrastructuri și Instituții." Aici vom expune întrebarea: *Ce infrastructuri și instituții din trecut trebuie să readucem în discuție, ce instituții și infrastructuri din prezent trebuie menținute sau regândite și cum putem crea sau cum creăm deja altele noi pentru a ne sprijini eforturile?*
Pentru mai multe răspunsuri la aceste întrebări, vizitați http://areachicago.org/

text de **Daniel TUCKER** (Chicago, SUA)
traducere: **Matei PREDESCU**
--
Daniel Tucker a editat AREA Chicago în perioada 2005-2010 și este recentul co-autor al unei cărți de interviuri cu fermieri activiști de pe tot cuprinsul Statelor Unite, intitulată Farm Together Now.
Pentru mai multe detalii, vizitați miscprojects.com

In the process of creating and sustaining our work with AREA, one theme has continuously come up in people's writing and in conversations: Chicago is a huge city that has rich neighborhood culture but there is nothing in the center of the city which can support all of our work and facilitate city-wide networking and community building. Using the diverse network that AREA has created over the years, AREA "People COREdinator" Robin Hewlett, and I posed this question to a number of organizers, educators, and artists: *Why does Chicago need a new community cultural center that will facilitate city-wide networking and community—and movement—building? Where would you imagine this place being located, and what are some things that might happen there?*

Excerpts from the responses are below:

- *MIA HENRY: This city needs a physical space that serves as a political home for activists of all ages who want to exchange and test new ideas, create networks, and grow as leaders in movement-building. This place should be actively working to free itself from oppressive practices and committed to ongoing public programming as a way to provide continuous education to youth and adults committed to social justice. I envision a fully accessible, state-of-the-art facility located somewhere in the South Loop area, with easy access to all the major train lines. We at Chicago Freedom School are committed to helping this become a reality.*
- *KRISTEN COX: I imagine a space reminiscent of the Texas Ballroom with loft sections for work spaces, a communal kitchen for cooking, walls for showing art, and a malleable open space that could change depending on function (film/video screening, performance, discussion, community meeting, etc). The space should be in a central location (Green Line El comes to mind) and wheelchair accessible. Groups could pay an affordable membership fee to work/occupy the space during weekday hours, and then convene for a community-building meal and gathering once a month. Donations or tickets could be sold for evening and weekend activities to help offset costs, making the space open for use by the larger social justice community. Large or small. The scale could vary*
- *ERIC TRIANTAFILLOU: The idea for a citywide cultural center is fantastic! When I learned that AREA was leaving the space on Rockwell, I was worried this meant its future was as a de-centralized, internet-based organization. A physical space – a place to gather, to meet old and new friends, to see and interact with each other, to produce things and knowledge, to organize across social and cultural divisions – is vital for sustaining and increasing collective reflection and action. For a nominal fee, the space could provide facilities and resources. Classes could be offered – from printmaking and political theory to Capoeira and sewing. Activities could take place – from art exhibitions and performances to presentations and workshops. Those who use the space should be able to maintain their autonomy while engaging the center's collective practices, as they will. Some sort of green space would be great – a green roof or a vertical garden? Accessibility: the more accessible the space is to public transit the better, but it must also be culturally accessible to the spectrum of Chicagoans who might see the space as "their" space. A bigger space would mean the center could expand to meet new needs as it grows. But remember that if a future space is set up as a 501c3 organization, this will limit the types of political activities that can be done on the premises.*
- *HARISHI PATEL: There is something wrong in our society and culture when many activists feel that they have only three realistic options for survival in this globalized capitalistic structure: academia, non-governmental-organization jobs, or business start-ups. We demand more options for our brothers and sisters. We need a culture and philosophy of Resistance that raises our consciousness to inform our political visions and to prevent the oppressed from becoming the oppressor. The cultural center can be another option that is neither a not-for-profit entity nor a for-profit entity, but a lifestyle – a home where political becomes personal. We want a space where an issue- or community-based organizer can engage with the academics who write about it; where self-care is essential; where relationships make up the foundation; where young ones are allowed to make their own mistakes; where the lifestyle is simpler, communal, and less-consuming; where dogmatic political parties have no place but individuals are loved regardless; where all the different aspects of the movement can be blurred. We want a space where we can come together to dream and to create a more humane human being.*
- *DANIEL TUCKER: I can see a downtown or West Loop space which is accessible via public transportation and takes advantage of our city's loop-centric highways, buses, and trains. This wouldn't be like the neighborhood-based community centers we all know and love, offering ease of access and the daily interaction that we all need. This would be a true hub of activity designed to bring together and foster the intersections of work and energy from across the city. Large assemblies would occur there, ranging from monthly dinners to citywide meetings. Exhibits and archives on Chicago's social and cultural movement history would occur alongside night classes on various subjects ranging from political theory to community organizing. Adults would expand their horizons alongside youth, and all people would be able to fully actualize themselves and their potential. This would be a place to refine our ideas together.*

AREA is continuing to pursue this question through our upcoming publication entitled "Infrastructures and Institutions." Here we will explore the question: *What infrastructures and institutions from the past do we need to remember, what institutions and infrastructures from the present do we need to maintain or rethink and how can we or are we critically creating the new ones to support our work?*
See more responses to these questions at http://areachicago.org/

text by **Daniel TUCKER** (Chicago, USA)
--
Daniel Tucker edited AREA Chicago from 2005-2010 and recently co-authored a book of interviews with activist farmers from all over the USA entitled Farm Together Now.
Find out more at miscprojects.com

Ce știm noi despre trecutul nostru și ce cerem noi de la viitorul nostru!, seminar la Mess Hall organizat de Lets Remake The World (http://www.letsremake.info), 2008, foto: Daniel TUCKER

Moara Roşie – ultima strigare

Vremurile noastre sînt ostile conservării patrimoniului cultural, astfel scriam cu mai bine de 3 ani, iar lucrurile nu s-au schimbat radical de atunci. Într-o stare deplorabilă, în pragul prăbuşirii este una din ultimele relicve ale patrimoniului industrial al oraşului Chişinău – **Moara Roşie**[1].

Ce avem azi din ceea ce numim în topografia urbană edificiul **Moara Roşie**, aflată pe strada cu acelaşi nume, din „oraşul de jos"[2]? O construcţie care cîndva „hrănea" o parte a locuitorilor oraşului, fiind dotată cu o tehnologie foarte fără ferestre, fără uşi, încinsă de jur împrejur cu chingi metalice, ca să nu se prăbuşească, şi ale cărei goluri sunt umplute cu pietre şi bolovani, ca să i se confere o stabilitate mai mare. Este o construcţie cu grad maxim de risc, cu zidurile crenelate pe alocuri, fără acoperiş, şi doar datorită planşeurilor (şubrede şi ele) dintre niveluri, agenţii naturali şi umezeala nu afectează letal şi definitiv fundamentul şi fundaţia clădirii. Pe vremuri, ea era „spijinită" de nişte construcţii-anexă, fapt care îi conferea o soliditate sporită. Acestea din urmă dispărînd treptat, ca urmare a sistematizării sitului din jur, au lăsat **Moara Roşie** într-o stare deplorabilă, neajutorată şi şubredă...chiar dacă de-abia după aceste înlăturări am căpătat aspectul iniţial al construcţiei. Până acum vreo 3 decenii se mai conservau în interior şi utilajele originale, de fabricaţie germană, precum şi mobilierul specific unei astfel de arhitecturi cu funcţie industrial-utilitară.

De-a lungul ultimilor ani, să recunoaştem, comunităţi disparate şi persoane s-au interesat de soarta acestui monument, dar contextul politic, precum şi presiunile pieţei imobiliare, avide de a acapara terenuri în zona veche a urbei, au lăsat această construcţie departe de posibilităţile de a fi restaurat şi propus unui circuit turistic conform cu vremurile actuale. Deşi declarat «Monument de arhitectură», **Moara Roşie** are o existenţă incertă, iar problematica restaurării ei este *ceţoasă*, şi de-a dreptul imprevizibilă.
Urmărind pe parcurs evoluţia discuţiilor din perioada amintită, se pot desprinde cîteva piste problematice:
a. În cazul (fericit) în care monumentul va fi reabilitat, acesta trebuie să devină un sediu pentru activităţi educativ-culturale, spre a atrage în jurul său o dinamică lucrativă care să justifice investiţiile făcute în infrastructură, reamenajare, utilare;
b. Un proiect de restaurare nu se poate materializa fără un parteneriat complex şi concret: public / privat, astfel încît ambele sfere implicate să aibă de profitat de pe urma acestei colaborări;
c. O analiză foarte amănunţită a cadrului legal, şi a riscurilor legate de investiţii, poate propune un caiet de sarcini cu măsuri concrete şi rapide pentru începerea unei « intervenţii de urgenţă », care ar stopa prăbuşirea monumentului;
d. Opinia publică, şi mai ales ONG-urile existente în sfera de protecţie a patrimoniului, precum şi cele cu activităţi culturale independente, trebuie să pledeze pe lîngă forurile oficiale

1 Din surse istorico-documentare se ştie că moara a fost construită de neguţătorul Abram Levenzon, şi doar cărămida netencuită a apareiajului a făcut ca numele ei să fie purtat după culoarea acesteia...
2 Sintagma este încetăţenită încă de pe la finele celui de-al XIX-lea veac, artera principală a oraşului – astăzi cu numele Bd. Ştefan cel Mare şi Sfînt – fiind chiar „meridianul" care împarte oraşul în două părţi oarecum echivalente: „partea de sus", de la Cimitirul Central şi Turnul de Apă (str.Alexe Mateevici), pînă la „meridian", iar „partea de jos", de la „meridian" pînă la gîrla Bîcului (str. Albişoara).

Moara Rosie – last call

Ours are hostile times to the preservation of the cultural patrimony. This is what I was writing some more than three years ago, and things haven't improved radically since. Deplorable and on the brink of collapse is how we would describe one of the last relics of the industrial patrimony in the city of Chisinau – **Moara Rosie** (**The Red Mill**)[1].

What can we see today of what we call in urban topography the edifice of **Moara Rosie**, located on the street bearing the same name, from the "lower town"[2]?
A building that once "fed" a portion of the city inhabitants and fitted with an awkward technology, one with no windows, no doors, surrounded all around by metallic straps so as to prevent it from collapsing and the holes of which were filled with rocks and boulders to give it some extra stability. It is a building ranking highest in terms of hazard, with its walls showing crenels from place to place, with no roof and with only the floors (frail as well) between the levels of the buildings preventing the elements and moisture from totally and definitively affecting the foundation and base of the building. In times past, it used to be "supported" by some annex-buildings, which gave it increased stability. But these gradually disappeared, result of the systematization of the surrounding site, leaving **Moara Rosie** in a despicable, helpless and shaky state… even if only after these removals did the construction recover its initial aspect. Up until three years ago some original equipment was still there, German-make, as well as the furniture specific to such an architecture with industrial-utilitarian function.

Throughout the years, let's face it, various communities and persons showed interest in relation to this monument, but the political context, as well as the pressure of the real-estate market, hungry for terrains in the old side of the city, left the building deprived of the possibilities of being restored and proposed for a tourist circuit according to present days. Although declared an "Architectural monument", **Moara Rosie** has an uncertain future and the topic of its restoration is *blurry* and downright unpredictable.
Following the course of evolution of the discussions in the referred period, some problematic leads can be identified:
a. In the (fortunate) case that the monument is rehabilitated, it is to become a headquarters for educational-cultural activities, in order to attract a lucrative dynamics that in turn may justify the investments made in infrastructure, refitting and equipment;
b. A restoration project cannot take shape without a complex and concrete partnership: public / private, so that both parties involved can profit pursuant to this collaboration;
c. A thorough analysis of the legal framework and of the risks related to the investments may result in the proposition of a tender book containing concrete and immediate measures for initiating an "emergency intervention", which would prevent the monument from collapsing;

1 From historical-documentary sources we learn that the mill was built by tradesman Abram Levenzon, and only the exposed brickwork led to the current name, due to the color…
2 The expression is due to the fact that in the late 19th century the main street of the town - currently Stefan cel Mare si Sfant Boulevard – was actually like a meridian, splitting the town in two somewhat equivalent sides: "the upper town" from the Central Cemetery and Water Tower (Alexe Mateevici Str.) to the meridian, and the "lower town" all the way to Bicului river (Albisoara Str.)

competente, să ia măsuri de urgentare a unei « intervenţii de urgenţă », acţiune obligatorie în cazul acestui monument;
e. Experienţa îndelungată, avută în ţările scandinave, şi occidentale, poate funcţiona ca un ghid pentru posibila conversie a monumentului industrial. Dar aceasta nu se va putea realiza decît prin demontarea întregii construcţii, şi apoi, rezidirea acesteia după releveele existente, şi poate chiar prin refolosirea materialului de construcţie original, aflat în acest moment *in situ* (cărămidă, componente din lemn, structuri metalice etc.)

Istoricul şi teoreticianul arhitecturii Ioan Augustin, întrebat de mine despre posibilităţile reabilitării **Morii Roşii** mi-a răspuns următoarele: "Cred că o soluţie negociată, în care se *reconstruieşte prezenţa obiectului*, întreagă sau parţială, după introducerea de parcaje şi cu completare până la limita de permisivitate urbană a regulamentelor (ca să ofere argumente dezvoltatorului), este cea mai bună. Dacă se forţează păstrarea ei ca atare, ea va dispărea prin furtişaguri, prin corupţie, prin eludarea sau ocolirea legii. Cultura *conversiei* nu a prins rădăcini nici în România şi, mă tem, nu o va face nici în MD, pentru că există un deficit de saturare cu "istoricitate" la nivelul percepţiei medii. În Anglia e *cool* să converteşti clădiri cât mai vechi la utilizări cât mai noi şi mai neconformiste (de altfel, acest concept de radicalitate reiese din chiar termenul de conversie, există cutremurul religios, pe care îl ai când îţi schimbi credinţa)".

Un oraş precum e Chişinăul, care a avut de pătimit foarte serios în timpul celui de-al doilea război mondial, precum şi în perioada sistematizărilor din anii'60, nu îşi mai poate permite să aibă atitudini selective şi evazive în problematica conservării patrimoniului construit al oraşului. **Moara Roşie** şi **Moara cu aburi**[3] – sunt singurele mostre de civilizaţie urbană, rămase de la finalul secolului al XIX-lea. Cea din urmă are o soartă mai bună, a fost elegant restaurată şi condiţionată, şi pusă la dispoziţia unor beneficiari.

Care este însă situaţia astăzi? Mass-media locală tace, Ministerul Culturii s-a spălat pe mîini, cedînd imobilul unei persoane particulare, iar ONG-urile specializate par neputincioase (sau pur şi simplu, sunt imune?). Dar numai unindu-ne forţele (logistice, intelectuale, finaciare) putem salva ceea ce încă poate fi salva. Totuşi, recutul nu este doar poezie, iar arhiva nu e doar patetică...

text de **Vladimir BULAT**, Mai, 2010

3 Se află de asemenea în „partea de jos" a oraşului, pe strada Şipotelor nr. 2.

d. The public eye and especially the NGOs present in the area of patrimony protection as well as those with independent cultural activities must plead with the competent official bodies for taking emergency measures in view of an "emergency intervention", an obligatory action in the case of this monument;
e. The extensive experience accumulated in Scandinavian and western countries may work as a guide for the possible *conversion* of the industrial monument. But such cannot be undertaken except by dismounting the entire construction and then rebuilding it following existing designs and maybe even with the use of the original building material, currently situated in situ (bricks, wooden components, metallic structures, etc.)

The architecture historian and theorist Ioan Augustin, asked by me about the possibilities to rehabilitate **Moara Rosie**, answered the following: "I think that a negotiated solution, according to which *the presence of the object is rebuilt* totally or partially, after the introduction of parking lots and with completion to the maximum acceptable limit of urban regulations (so as to count as arguments for the entrepreneur), would be the best. If they insist on preserving it as such, it will vanish on account of thefts, corruption, breaking or bending the law. The culture of *conversion* did not catch on in Romania and, I fear, neither will it here in Moldova, because there is a deficit of saturation with "historicity" when it comes to the common public perception. In England it's *cool* to convert buildings as old as possible to meet new and non-conformist uses (otherwise, this radical shift is suggested by the concept itself, as we also have a religious tremor when we change confession)."

A city like Chisinau, one which was terribly affected during the Second World War, as well as during the period of the systematization of the 60s, can no longer afford to have selective and evasive attitudes regarding the issue of preserving the existing patrimony of the city. **Moara Rosie** and **Moara cu Aburi**[3] (**The Steam Mill**) - are the only two samples of urban civilization remaining from the late 19th century. The latter enjoyed a better fate as it was elegantly restored and refitted and made available to its beneficiaries.

But what is the situation today? The local media is silent, the Ministry of Culture is turning its head away, leaving the building in the hands of private individuals and the specialized NGOs seem powerless (or are they simply immune to the problem?). But only by joining our forces (logistical, intellectual, financial) can we save whatever there is still to be saved. And still, the past is not all poetry, and the archives are more than just pathetic…

text by **Vladimir BULAT**, May, 2010
translation: **Matei PREDESCU**

3 Also to be found in the lower side of the town, on no. 2 Sipotelor Str.

Moara Roșie, Chișinău 2009, foto: Vladimir US

european cultural foundation
CECartslink

cultura tinerilor, artă şi politici culturale
[Oberlist]
youth culture, arts and cultural policies

Portal informaţional pentru artă şi cultură din Moldova
Pentru abonare expediaţi un email la adresa **ober@emdash.org** cu subiectul 'abonare [Oberlist]' mai multe detalii aflaţi la: http://idash.org/mailman/listinfo/oberlist

Information gateway for arts and culture from Moldova
If you wish to subscribe send an email to **ober@emdash.org** with the subject 'subscribe [Oberlist]' for more detailes go to: http://idash.org/mailman/listinfo/oberlist

Supliment ***Oberliht*** - toate materialele aparţin Asociaţiei Oberliht şi nu pot fi preluate fără acordul acesteia | redactor supliment: Vladimir US | contribuţii: Nataša BODROŽIĆ, Vladimir BULAT, Mykola RIDNYI, Klaus SCHAFLER, Daniel TUCKER, Vladimir US
traduceri: Irina CHIRICĂ, Alex COSMESCU, Matei PREDESCU, Vadim VASILIU, Sanda WATT | design: Vladimir US | fotografii/imagini: Susi JIRKUFF, Daniel TUCKER, Vladimir US, KEX, SOSka, upogoni.org, wuk.at | contact(a)oberliht.com